

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการวิจัย

การเกิดขึ้นของประชาคมอาเซียน (ASEAN Community : AC) โดยเฉพาะประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) ในปี พ.ศ.2558 นี้ ทุกประเทศสมาชิกต้องมีการเตรียมความพร้อมและเตรียมการรับมือกับการก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สำหรับประเทศไทยนั้นถือเป็นสิ่งที่ท้าทายที่จะทำให้ประชาชนทุกคนเข้าถึงในเรื่องนี้ เพราะการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับประชาชนอย่างมาก และมีเพียงประชาชนส่วนน้อยเท่านั้นที่ทราบ รับรู้และตระหนักถึงการเตรียมความพร้อมและเตรียมการรับมือกับการก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งประชาชนที่ตระหนักและเตรียมการในเรื่องนี้จะมีเพียงผู้ที่อยู่ในแวดวงผู้มีความรู้การศึกษาดีในระดับอาจารย์มหาวิทยาลัย นักวิจัย นักการเมืองและผู้นำทางสังคมเท่านั้น แต่ขณะเดียวกันประเทศไทยก็ได้ละความพยายามในการสร้างความตระหนักและการเตรียมความพร้อมให้กับพลเมืองไทยทุกคน (วีระศักดิ์ สมยานะ, 2558)

การขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจของอาเซียนกับประเทศต่าง ๆ จะทำให้ไทยขยายตลาดออกไปกว้างมากขึ้น โดยตลาดอาเซียน+6 ช่วยทำให้ไทยเข้าถึงตลาด 16 ประเทศ ที่มีจำนวนประชากรกว่า 3,300 ล้านคน หรือกว่าครึ่งของประชากรโลก (6,900 ล้านคน) เป็นที่น่าสังเกตว่าการเปิดเสรีการค้าของอาเซียน ทำให้ร้านค้าปลีกขนาดยักษ์เข้ามาทำตลาดร้านของชำ (โชห่วย) ต้องเลิกกิจการไปเป็นจำนวนหมื่นจำนวนแสนราย จุดมุ่งหมายส่วนหนึ่งของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คือ การทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมืออย่างเสรี ในสาขาวิชาชีพ 8 สาขานั้น แรงงานประเทศที่มีทักษะทางด้านภาษาอังกฤษที่เหนือกว่าคนไทยก็จะได้เปรียบ สามารถเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยได้อย่างเสรี คนไทยอาจจะมีโอกาสตกงาน ใดๆก็ตาม หากไทยไม่มีการเตรียมความพร้อมที่ดี การเปิด AEC อาจส่งผลกระทบต่อได้ เช่น

- 1) ผู้ประกอบการต้องแข่งขันในตลาดเพิ่มขึ้น
- 2) สินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานจะเข้ามาวางจำหน่ายในประเทศมากขึ้น
- 3) ขาดแคลนแรงงานฝีมือเนื่องจากแรงงานเหล่านี้เคลื่อนย้ายไปในประเทศที่ได้รับค่าตอบแทนสูงกว่าสินค้าที่กังวลว่าอาจจะได้รับผลกระทบส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตร เช่น

- 1) น้ำมันปาล์มที่ไทยต้องแข่งขันกับมาเลเซีย (มาเลเซียเป็นผู้ผลิตน้ำมันปาล์มอันดับหนึ่งของโลก)
- 2) เมล็ดกาแฟที่ไทยต้องแข่งขันกับเวียดนาม (เวียดนามผลิตมากเป็นอันดับสองของโลก รองจากบราซิล)
- 3) มะพร้าวที่ไทยต้องแข่งขันกับอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ (อินโดนีเซียเป็นผู้ผลิตมะพร้าวอันดับหนึ่งของโลก รองมาคือ ฟิลิปปินส์)
- 4) ชาที่ไทยต้องเตรียมแข่งขันกับอินโดนีเซีย(อินโดนีเซียเป็นผู้ผลิตอันดับสี่ของโลก รองจากอินเดีย จีนและศรีลังกา ตามลำดับ)

ส่วนการเปิดเสรีการค้าบริการ ซึ่งธุรกิจบริการไทยมีความเข้มแข็ง เช่น การท่องเที่ยวและบริการสุขภาพ ผู้ประกอบการไทยสามารถรุกออกไปให้บริการในตลาดอาเซียนและขยายการให้บริการภายในประเทศแต่ธุรกิจบริการที่ไทยน่าจะได้รับผลกระทบจากการเข้ามาให้บริการของผู้ให้บริการอาเซียนและต้องแข่งขันสูงในอาเซียน ได้แก่ โลจิสติกส์และสถาปนิก ซึ่งไทยต้องแข่งขันกับสิงคโปร์ที่มีความพร้อมด้านเงินทุนและเทคโนโลยีสูงกว่า ซึ่งในภาคเกษตรนับว่าเริ่มมีการเปิดเสรีการค้ามาแล้วตั้งแต่ปี 2553 โดยให้สินค้าเกษตรของ 6 ประเทศในอาเซียนมีภาษีเป็นร้อยละ 0 ฉะนั้นยังเหลืออีก 4 ประเทศ คือเวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา ที่จะปรับภาษีให้เป็นร้อยละ 0 ในปี 2558 ซึ่งแต่ละประเทศก็มีสินค้าเกษตรบางตัวเท่านั้นที่มีความอ่อนไหวที่จะต้องมาตกลงกัน เช่น ไทยมีกาแฟ มันฝรั่ง ไม้ตัดดอก มะพร้าวแห้ง ส่วนอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ มีเฉพาะสินค้าข้าว ซึ่งปัจจุบันกำหนดภาษีอยู่ที่ร้อยละ 20-40 (ยุทธศักดิ์ สุภสร, 2558)

การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของชุมชน จำเป็นต้องให้ความสนใจในเรื่อง “การเป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง” และ “การเป็นภูมิภาคที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน” เนื่องมาจากเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบทั้งทางบวกหรือทางลบโดยตรงไม่มากนักน้อย 2 หัวข้อ ดังนี้ “การเป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง” และ “การเป็นภูมิภาคที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน” โดยทั้ง 2 หัวข้อใหญ่ ภายใต้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนนี้ มีความสัมพันธ์กับกรอบแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนในเรื่อง “การสร้างระบบการกระจายความเข้มแข็งและความยั่งยืน” และ “การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น” (กรมพัฒนา, 2558) ดังนี้

ตารางที่ 1.1 สรุปผลการวิจัยในเรื่องแผนการดำเนินงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีความเกี่ยวข้องกับชุมชน

กรอบแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน	ตัวชี้วัด (พัฒนาจากพิมพ์เขียวเศรษฐกิจอาเซียน)	ตัวชี้วัด
1) การสร้างระบบการกระจายความเข้มแข็ง	1.1) การเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขันสูง	1) ความร่วมมือทางด้านการขนส่ง 2) แผนปฏิบัติการด้านการขนส่งอาเซียน 3) ความร่วมมือด้านพลังงาน 4) การสนับสนุนการเงินให้กับโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ 5) การคุ้มครองผู้บริโภค 6) สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา
2) การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.1) การเป็นภูมิภาคที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน	1) การพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อม 2) การริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน

ที่มา: กรมพัฒนา, 2558

จากแนวทางการปรับตัวและเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของชุมชน พบว่า ประชาชนได้ให้ความสำคัญในเรื่องภาษา ว่าเป็นแนวทางการปรับตัวและเตรียมความพร้อมที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง และการค้าขายจะต้องมีการปรับตัวโดยค้าขายสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้ามาก โดยการเข้าใจและสามารถสื่อสารในภาษาอังกฤษได้นั้น จะส่งผลให้มีความเข้าใจในเรื่องอื่น ๆ ของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนที่เกี่ยวข้องกับชุมชนโดยตรง คือ การค้า สินค้าเกษตรและความต้องการของลูกค้า

อีกทั้งมีการเสนอว่า แนวทางการปรับตัวและเตรียมความพร้อมคือการเรียนรู้ ทั้งนี้ การเรียนรู้ต้องมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในเรื่องการใช้ชีวิต วิธีคิดที่ถูกต้องและความรู้ในทุก ๆ ด้าน ซึ่งการเน้นวิธีคิดและเปลี่ยนวิธีคิดของคนเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้ใฝ่รู้ มีวิธีคิดที่ดี ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ยึดถือผลประโยชน์ส่วนตน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ประชาชนมีความเข้าใจ และเข้าถึงประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างแท้จริง อีกทั้งประชาชนที่มีคุณภาพจะช่วยพัฒนาให้ประเทศไทยมีความเจริญอย่างแท้จริง และนอกจากนี้ยังมีการแสดงความคิดเห็นว่า แนวทางการปรับตัวและเตรียมความพร้อมเป็นหน้าที่ของภาครัฐในการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลทั้งหมดของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนให้กับประชาชน

ผู้ประกอบการในชุมชนได้ให้ความสำคัญในเรื่องภาษา ว่าเป็นแนวทางการปรับตัวและเตรียมความพร้อมที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งซึ่งมีความจำเป็นต่อการค้าขาย หากชาวต่างชาติเข้ามาเยี่ยมชมเป็นประจำ โดยผู้ประกอบการร้านค้าไม่มีความเงินอายุ พุดคุยแสดงอัธยาศัยที่ดีต่อชาวต่างชาติ ถึงแม้จะพูดภาษาอังกฤษได้ไม่มาก แต่ประโยคพื้นฐาน แต่ก็มีความพยายามที่จะทักทายและต้องการขายสินค้าให้กับชาวต่างชาติเป็นอย่างยิ่ง ถึงแม้ว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ แต่สำหรับภาษาท้องถิ่นของแต่ละประเทศในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนก็มีความสำคัญเช่นกัน “การส่งเสริมความรู้ในเรื่องประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” ผู้ประกอบการเล็งเห็นว่าการส่งเสริมความรู้ให้การศึกษาให้กับคนไทยทุกคน และเน้นสร้างและปลูกฝังให้ความรู้กับเยาวชนให้มีความสำคัญในการเป็นแนวทางการเตรียมความพร้อมและการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยในตอนนี้อย่างประชาชนชาวไทยมีการรับรู้ในเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น แต่ต้องมีการยอมรับว่าคนในระดับชุมชนและประชาชนทั่วไปไม่ได้ให้ความสนใจในเรื่องประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเพราะเป็นเรื่องที่ห่างไกลและไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของพวกเขา จึงต้องมีการสร้างและปลูกฝังให้ความรู้กับเยาวชนให้มีความสำคัญในการเป็นแนวทางการเตรียมความพร้อมและการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในทุก ๆ ด้าน และผู้ประกอบการได้แสดงความคิดเห็นว่า “...เป็นหน้าที่ของรัฐบาลในการส่งเสริมและสร้างแนวทางการปรับตัวและการเตรียมความพร้อม...” และนักการเมืองก็ต้องทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับประชาชนทั่วไป รวมทั้งสนับสนุนในผลิตภัณฑ์และสินค้าของไทยให้มีคุณภาพและศักยภาพในการแข่งขันในระดับประเทศ

การส่งเสริมและสร้างแนวทางการปรับตัวและการเตรียมความพร้อมทั้งในด้านประชาชนและสินค้าจะออกมาในนโยบายของรัฐบาลที่พอนำมาปฏิบัติแล้วเกิดผลเป็นรูปธรรมได้อย่างแท้จริง ซึ่งการให้ความรู้กับเกษตรกรเป็นสิ่งที่ดีและพึงปฏิบัติในแนวทางการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างมากที่จะได้มีการพัฒนา เข้าใจการปรับปรุงคุณภาพของสินค้า

การเกษตรอย่างแท้จริงซึ่งผู้ประกอบการได้สังเกตเห็นความสำคัญของการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” ว่าเป็นแนวทางการปรับตัวและเตรียมความพร้อมเนื่องจากในเรื่องประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเริ่มเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้นเห็นได้จากข่าวสารที่มีการเผยแพร่ในเรื่องนี้มากยิ่งขึ้นนอกจากนี้ผู้ประกอบการมีการสังเกตเห็นความสำคัญของการความปลอดภัยและโรคติดต่อ” จากต่างประเทศเพราะการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปลายปี พ.ศ. 2558 จะมีการเปิดประเทศในกลุ่มอาเซียนอย่างเสรี มีผู้คนเดินทางไปมาหาสู่ระหว่างประเทศเป็นจำนวนมากโดยอาจมีการนำเชื้อโรคเข้ามาแพร่ในประเทศไทย อีกทั้งพกพาพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ที่อาจมีโรคติดต่อทางพันธุ์พืชเข้ามาด้วย จึงต้องมีมาตรการในการดูแลและจัดการในเรื่องความปลอดภัยอย่างเป็นทางการ โดยมีการจัดตั้งกระบวนการดูแล ตั้งแต่สนามบินและการดูแลเป็นระยะ มีการติดตามผลและดูแลอย่างมีประสิทธิภาพกลุ่มที่สาม เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขตคลังชั้น กรุงเทพฯ เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตคลังชั้น ได้แสดงความคิดเห็นถึงแนวทางการเตรียมความพร้อมและการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนว่า “เรื่องภาษา” และ “เรื่องการศึกษาเรียนรู้ในเรื่องวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนาของประเทศในกลุ่มอาเซียน” เป็นเรื่องที่สำคัญ ซึ่งในเรื่องภาษานั้นในปัจจุบันตามสื่อต่าง ๆ มีการกระตุ้นและให้ความรู้ในเรื่องภาษาอยู่เป็นประจำจึงไม่น่ามีผลกระทบมากนัก โดยเรื่องภาษาเป็นเรื่องที่พ่อค้าแม่ค้าได้ใช้สื่อสารในการค้าขายกับลูกค้าชาวต่างชาติเป็นประจำอยู่แล้ว โดยมีทั้งภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสาร นอกจากนี้ในเรื่องการศึกษาเรียนรู้ในเรื่องวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนาของประเทศในกลุ่มอาเซียนก็เป็นสิ่งสำคัญที่คนไทยจำเป็นต้องตระหนักและเรียนรู้ให้เข้าใจถึงวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ เมื่อมีการเข้าใจถึงวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของกันและกัน แล้วจะส่งผลให้เกิดความเข้าใจในแต่ละชาติและเข้าถึงกันได้มากยิ่งขึ้นส่งผลให้เกิดการสร้างสัมพันธ์ ร่วมธุรกิจ การท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้นอีกทั้งการพัฒนาการขนส่งจะช่วยให้เศรษฐกิจอาเซียนเติบโตขยายใหญ่ยิ่งขึ้น โดยเห็นได้ว่าประชาชนในชุมชน ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนควรมีความคิดเห็นถึงแนวทางการปรับตัวและเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่สอดคล้องกัน การเสนอแนวทางการปรับตัวและเตรียมความพร้อมจากผลการวิจัยสามารถเรียงลำดับแนวทางที่มีความสำคัญตามลำดับ 4 อันดับ ได้แก่ อันดับแรก คือ “ภาษา” อันดับที่สอง คือ “เป็นหน้าที่ของภาครัฐ” และอันดับที่สาม คือ “การเรียนรู้การศึกษา” และ “การส่งเสริมความรู้ให้การศึกษา” และอันดับที่สี่ คือ “การเน้นเรื่องความปลอดภัยและดูแลเรื่องโรคติดต่อ”

ทิศทางการพัฒนาของประเทศไทยตามกระแสโลกาภิวัตน์ภายใต้แนวคิดระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเป็นหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ สังคมไทยได้กลายเป็นสังคมแห่งการบริโภคมุ่งความเจริญเติบโตทางด้านวัตถุเป็นหลักส่งผลให้เกิดการพัฒนาแบบกระจุกตัวเฉพาะ ก่อให้เกิด

ภาวะหนี้สิน ผลการพัฒนาที่ผ่านมาทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และเป็นปัญหาด้านสังคมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทซึ่งมีวิถีชีวิตที่เศรษฐกิจผสมผสานกับวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี การครอบครองเศรษฐกิจทุนนิยมลงไปในสังคมชนบทไทย จึงไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้ แต่กลับทำให้เสียสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่ายในครัวเรือนมีความรุนแรงยิ่งขึ้น จึงเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตของประชาชนทั้งในเมืองและชนบท ซึ่ง Fitzgerald and Leigh (2002) ได้กล่าวไว้ว่า เป้าหมายหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจไม่ควรจำกัดอยู่เพียงเฉพาะการส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic growth) เท่านั้น ต้องรวมถึงการพัฒนาคุณภาพในการดำรงชีวิต (Living standard) ของประชาชน คำนึงถึงการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเป็นธรรม (Equity distribution of development benefits) และคำนึงถึงเป้าหมายในการสร้างความยั่งยืน (Sustainability) ดังนั้นการที่ประชาชนจะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างมีความสุขนั้น จะต้องปรับตนเองให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม การทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีการนำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ที่สมาชิกในชุมชน ตัดสินใจจากข้อมูล การสร้างเวทีเรียนรู้ เสวนา ประชาคม แล้วนำข้อมูลของชุมชนมาวิเคราะห์ ศักยภาพเพื่อวางแผนการบริหารจัดการและพัฒนาคลุ่มตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ชาววุฒิ ลาภมาก, 2553)

จุดแข็งของภาคเหนือที่เป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ของประเทศมีความหลากหลายของ ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรทำให้หลายจังหวัดในภาคเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และ แม่ฮ่องสอน กลายเป็นแหล่งผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก ทำรายได้เข้าประเทศต่อปีมูลค่ามหาศาล ส่งผลดีต่อเกษตรกรในภาคการผลิต ธุรกิจเกษตร อุตสาหกรรม และ อาหาร ตลอดจนอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งระบบ นอกจากนี้ในภาคเหนือยังมีธุรกิจอาหารที่หลากหลายและส่งออกไปทั่วโลก มีแหล่งความรู้เกี่ยวกับอาหารมากมาย มีสถาบันการศึกษาที่มีผลงานด้านการวิจัยพัฒนาสาขาการเกษตรและชีวเทคโนโลยีเป็นทุนอยู่จำนวนมากที่จะสามารถ แปรองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยและพัฒนาให้เป็นรูปธรรม อันนำมาซึ่งการถ่ายทอดเทคโนโลยี กับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งผู้ประกอบการ เกษตรกร นำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านอาหารที่สร้างมูลค่าเพิ่มทางธุรกิจ อันจะเป็นแนวทางขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยความรู้ และเป็นจุดแข็งที่ช่วยดึงดูด การลงทุนจาก ต่างประเทศได้เป็นอย่างดี (สำนักบริหารยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือ ตอนบน 1, 2556)

หากมองถึงนโยบายการวิจัยที่ต้องลงสู่ชุมชนท้องถิ่นภายใต้กรอบประชาคมอาเซียนด้านการพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตรนั้น จังหวัดเชียงใหม่ถือว่าเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพด้านการเกษตรในระดับต้น ๆ ของประเทศไทย ผลของการเปิดอาเซียนก่อให้เกิดปรากฏการณ์ย้ายถิ่นฐานแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานภาคเกษตรในเชียงใหม่อย่างต่อเนื่องส่วนใหญ่เป็นแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านของไทย ต่อไปเชียงใหม่ยังจะเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจเมื่อมีการเชื่อมโยง North-South Corridor จากทางตอนใต้ของจีน รวมถึง East-West Corridor จากสหภาพเมียนมาร์ ซึ่งเชื่อมต่อกันทางถนน และรถไฟความเร็วสูง นอกจากนั้นเชียงใหม่ยังเป็นศูนย์กลางทางการบิน ในอนุภูมิภาคด้วย การขยายตัวของจังหวัดเชียงใหม่เองที่มีการสร้างเครือข่ายสาธารณูปโภค เช่นถนนวงแหวน และศูนย์กลางการประชุมนานาชาติ เชียงใหม่จึงมีความพร้อมในการพัฒนาเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้สูง การกระจายตัวของเศรษฐกิจภาคเกษตรจะเกิดประสิทธิภาพในทุก ๆ ด้าน

ด้วยเหตุนี้คณะนักวิจัยจึงได้จัดทำโครงการวิจัยเพื่อทบทวนและวิเคราะห์สถานการณ์และทิศทางการวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ต่อภาคเกษตรเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ต่อการปรับตัวในอาเซียน โดยจัดทำเป็นโครงการก่อนการวิจัยจริง (Pre-research) เป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทบทวนแผนกลยุทธ์ท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ด้านเศรษฐกิจเกษตร วิเคราะห์สถานการณ์การแข่งขันในอาเซียนต่อภาคเกษตร ปัญหา และอุปสรรค เพื่อให้ได้โจทย์วิจัย ซึ่งการทำ Pre-research ครั้งนี้ได้จัดขึ้นในวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2558 ณ โรงแรมดิเอ็มเพรส เชียงใหม่ ภายในงานมีหน่วยงานเข้าร่วมมากกว่า 40 หน่วยงาน ทั้งภาครัฐ เอกชน รัฐวิสาหกิจ และชุมชนเกษตร รวมถึงท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ อีกทั้งการวิจัยครั้งนี้ได้รับความอนุเคราะห์จากที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญเรื่องของแนวคิดการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช และ รศ.ดร.เสวี พงศ์พิศ (อธิการบดี สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน) โดยความกรุณาจาก ศ.ดร.อภิชัย พันธเสน ที่ปรึกษาชุดโครงการวิจัยนี้ ร่วมกับ ศ.ดร.อารี วิบูลย์พงศ์ (คณะเกษตรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่) และ ศ.ดร.ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ (คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) และผู้แทนจากหน่วยงานภาคเกษตรและเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ที่สำคัญคือ กรมส่งเสริมการเกษตร เกษตรอำเภอ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร รวมถึงกรมพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้การประชุมเชิงปฏิบัติการสามารถสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นกับภาคเกษตรของท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ที่สำคัญ คือ ปัญหาด้านการบริหารจัดการธุรกิจเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะธุรกิจแปรรูปพืชผลทางเกษตรที่ต้องพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชนหรือกลุ่ม OTOP และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่พร้อมและสามารถแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้ แต่ต้องอยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง

ดังนั้น นักวิจัยจึงได้จัดทำโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากลุ่มธุรกิจเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การแข่งขันในประชาคมอาเซียน (AEC) (Developing the Agriculture business community of Chiang Mai agricultural community by sufficiency economy for ASEAN economic competition) ภายใต้ชุดโครงการ การสร้างและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Research and developing the potentiality of Chiang Mai agricultural community creatively for ASEAN Economic community competition base on sufficiency economy philosophy (R&D AGGIE for AEC) โดยในปีที่ 1 (2560) ได้ทราบถึงศักยภาพของชุมชนเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการพัฒนาภาคธุรกิจเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เสนอเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนา ศักยภาพของการเกษตรชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้ง 18 หน่วยงาน ได้แก่ 1) ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ 2) สมาคม SME แห่งประเทศไทย 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ 4) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ 5) มหาวิทยาลัยพายัพ 6) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 7) มหาวิทยาลัยพะเยา 8) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ 9) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง 10) สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ 11) โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงาย ในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ 12) สำนักงาน ปปช.เชียงใหม่ เขต 5 (เชียงใหม่) 13) กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 14) กลุ่มแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจ การเกษตร 15) พัฒนาชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ 16) สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม (Rural and Social Management Institution: RUSMI) 17) สำนักงาน ผู้ตรวจการแผ่นดิน และ 18) ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ผลที่ได้จะนำไปขยายต่อในระดับภาคต่อไป การวิจัยการพัฒนาภาคธุรกิจเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การแข่งขันในประชาคมอาเซียน อาศัยแนวคิดกระบวนการวิเคราะห์ SWOT ในการวิเคราะห์จุดแข็ง โอกาส จุดอ่อน และอุปสรรคของกลุ่มเกษตรกร จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 6 กลุ่มเกษตรกร ซึ่งการวิจัยพบว่า จุดแข็งของกลุ่มเกษตรกรที่สำคัญ คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการผลิต การตลาด การเพาะปลูก การแปรรูป และการประชาสัมพันธ์ และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้ที่สนใจได้ และสินค้าเกษตรมีความต้องการในระดับประเทศ ซึ่งเห็นว่าคนในชุมชนที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องจะช่วยเพิ่มศักยภาพและยกระดับเศรษฐกิจในชุมชนตนได้ ด้านโอกาสที่สำคัญ คือ ตลาดสินค้ามีความหลากหลายและรองรับสินค้าเกษตรของกลุ่ม แต่กลุ่ม

เกษตรกรที่เข้าร่วมยังมีจุดอ่อนที่สำคัญ คือ เกษตรกรยังขาดความสามารถในการผลิตสินค้าให้ได้ปริมาณที่มาก และมีอุปสรรคที่สำคัญ คือ กลุ่มเกษตรกรมีคู่แข่งทางการตลาดมาก

จากการวิเคราะห์และประเมินผล โดยใช้แบบจำลอง Diamond Model ของ Michael E. Porter และแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีปัจจัยส่งเสริมและท้าทายสู่ความเป็นเลิศต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วย 1) ปัจจัยในการดำเนินงาน (Factor condition) 2) เงื่อนไขด้านความต้องการของตลาด (Demand condition) 3) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (Related and supporting industries) 4) กลยุทธ์ โครงสร้าง และการแข่งขัน (Firm Strategy Structure and Rivalry) 5) รัฐบาล (Government) และ 6) เหตุสุดวิสัย หรือ โอกาส (Chance) ทำให้นักวิจัยเห็นถึงศักยภาพของชุมชนในแต่ละแห่ง และทราบแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การแข่งขันในประชาคมอาเซียน ทั้งหมด 9 ประเด็น ซึ่งประเด็นที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ การพัฒนาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มในทางสายกลาง เพื่อให้ธุรกิจเกิดความยั่งยืน และก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ การดำเนินงานและพัฒนาการทำงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก่อให้เกิดความยั่งยืน และความร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชนมากยิ่งขึ้น การนำเอาหลักคุณธรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้กับการบริหารจัดการองค์กรร่วมกับการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้ได้ต้นแบบที่ดีในการบริหารจัดการท้องถิ่น นอกจากนี้กลุ่มธุรกิจเกษตรควรมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในด้านความรู้และด้านนวัตกรรมการผลิต เพื่อนำมาปรับใช้กับการดำเนินธุรกิจ และการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มธุรกิจเกษตรโดยมีภูมิคุ้มกันในกลุ่มที่ดี มีการจัดการอย่างเป็นระบบ วิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ที่เน้นย้ำการพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนต้องมีการพัฒนาในด้านการเงินและบัญชีร่วมกับด้านบุคลากร และการวางหน้าที่และระบบที่ชัดเจนเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

โครงการวิจัยมีขอบเขตการวิจัยเป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 3 ปี โดยเป็นการศึกษาศักยภาพของชุมชนเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นการพัฒนากลุ่มธุรกิจเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้การแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และเพื่อเสนอยุทธศาสตร์ในการพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน ในการขยายผลต้นแบบการพัฒนาภาคเศรษฐกิจการเกษตรในระดับภูมิภาคต่อไป

โดยงานวิจัยในครั้งนี้จะเป็นการศึกษาค้นคว้าและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น รวมถึงการศึกษาศักยภาพของชุมชนเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นการพัฒนากลุ่มธุรกิจเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้การแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และเพื่อเสนอยุทธศาสตร์ในการพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์หาแนวทางในประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ในเขตพื้นที่ 25 อำเภอ ของจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งสิ้น 207 ชุมชน โครงการวิจัยครั้งนี้ อาศัยวิธีการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อสะท้อนปัญหาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ให้สามารถแข่งขันได้ในอาเซียน (AC) จนได้ต้นแบบการพัฒนากลุ่มธุรกิจเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้การแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จำนวน 1 ชุมชน เพื่อขยายผลไปสู่โครงการ (พ.ศ. 2561) ใช้ระยะเวลา 12 เดือน ให้ได้ต้นแบบการพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการพัฒนากลุ่มธุรกิจเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้การแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 ชุมชน และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของการพัฒนาและประสิทธิภาพสูงสุดจึงต่อยอดไปสู่โครงการปีที่ 2 (พ.ศ. 2562) ใช้ระยะเวลา 12 เดือน โดยการขยายผลอีกจำนวน 50 ชุมชน จากนั้นจึงสามารถเสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน ในภาพรวมของจังหวัดเชียงใหม่ พร้อมกับประเมินมูลค่าเพิ่มของโครงการในการเพิ่มขีดความสามารถให้กับชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ผู้การแข่งขันใน AEC อันจะนำไปสู่การขยายผลสู่นโยบายระดับจังหวัด เพื่อกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ เป้าหมาย 100 ชุมชน ต่อไป

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1.4.1 ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง/ผู้เข้าร่วมการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความต้องการเข้าร่วมโครงการ ใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) จากอำเภอต่าง ๆ ที่สนใจจะเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 25 อำเภอ

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีสุ่มแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์ (purposive sampling) มีผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 20 ชุมชน คัดเลือกให้เหลือ 4 ชุมชน ที่มีศักยภาพการพัฒนากลุ่มธุรกิจเกษตรด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อเปรียบเทียบกับประชคมมอาเซียน

1.4.2 ข้อมูลและเครื่องมือในการวิจัย

1) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสำรวจ สอบถามและสัมภาษณ์ในพื้นที่ 25 อำเภอ 4 ชุมชน ทั่วจังหวัดเชียงใหม่

2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาศักยภาพชุมชนเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นการพัฒนากลุ่มธุรกิจเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้การแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และการเสนอยุทธศาสตร์ในการพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

3) ชนิดเครื่องมือการประเมิน แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบประเมิน ดังนี้

3.1) แบบฟอร์มแสดงความประสงค์เข้าร่วมโครงการ (ภาคผนวก ข)

3.2) แบบฟอร์มเพื่อประเมินคัดกรองผู้เข้าร่วมโครงการ (ภาคผนวก ค)

3.3) แบบฟอร์มวิเคราะห์และประเมินผลในส่วนของผลผลิตใช้

แบบสำรวจ Diamond Model ของ Michael E. Porter (ภาคผนวก ง)

3.4) แบบฟอร์มการประเมิน Focus Group 3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

สามารถพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการพัฒนากลุ่มธุรกิจเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

1.6 นิยามศัพท์

ชุมชน (community) หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่ใดที่หนึ่งที่มีความสัมพันธ์กัน ในฐานะเป็นเครือญาติหรือเพื่อนบ้าน โดยมีการใช้ชีวิตร่วมกันมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ชุมชนเกษตร (Agricultural Community) หมายถึง ชุมชนที่คนในชุมชนส่วนใหญ่ มีอาชีพหลักในการเลี้ยงชีพเป็นเกษตรกร

ประชาคมอาเซียน (ASEAN community) หมายถึง การร่วมกันทางเศรษฐกิจของประเทศในเขตอาเซียน เพื่อผลประโยชน์ในอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจ การส่งออก และการนำเข้าของสินค้า ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ดำเนินการควบคู่ไปกับ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN political-security community: APSC) และประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN socio-cultural community: ASCC) ซึ่งเป็นสามส่วนหลักของประชาคมอาเซียน

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Competition) หมายถึง การร่วมกันทางเศรษฐกิจของประเทศในเขตอาเซียน เพื่อผลประโยชน์ในอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจ การส่งออก และการนำเข้าของสินค้า

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) หมายถึง ปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการดำรงชีวิตประจำวัน การพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

การพัฒนา (development) หมายถึง ความเจริญก้าวหน้าโดยทั่ว ๆ ไป เช่น การพัฒนาชุมชน พัฒนาประเทศ คือการทำสิ่งเหล่านั้นให้ดีขึ้น เจริญขึ้นสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ให้ได้ดียิ่งขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า “การพัฒนา” เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหว จากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ การพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่หยุดนิ่งการพัฒนามีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ การพัฒนา หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนไว้แล้ว คือการทำให้ลักษณะเดิมเปลี่ยนแปลงไป

โดยมุ่งหมายว่าลักษณะใหม่ที่เข้ามาแทนที่นั้นจะดีกว่าลักษณะเก่า แต่โดยธรรมชาติแล้ว การเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดปัญหาในตัวเอง เพียงแต่จะมีปัญหามากหรือปัญหาน้อย

